

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

I. ÚS 266/06-10

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí senátu 7. septembra 2006 predbežne prerokoval sťažnosť obchodnej spoločnosti E., spol. s r. o., B., zastúpenej advokátom JUDr. S. M., B., vo veci namietaného porušenia základného práva vlastníť majetok podľa čl. 20 ods. 1 a základného práva na podnikanie podľa čl. 35 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky v konaní vedenom Najvyšším súdom Slovenskej republiky pod sp. zn. 1 Obdo V 93/2004 a takto

r o z h o d o l :

Sťažnosť obchodnej spoločnosti E., spol. s r. o., odmieta ako zjavne neopodstatnenú.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 18. augusta 2006 doručená sťažnosť obchodnej spoločnosti E., spol. s r. o., B. (ďalej len „sťažovateľka“), zastúpenej advokátom JUDr. S. M., B., vo veci namietaného porušenia základného práva vlastníť majetok podľa čl. 20 ods. 1 a základného práva na podnikanie podľa čl. 35 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) v konaní

vedenom Najvyšším súdom Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) pod sp. zn. 1 Obdo V 93/2004.

Sťažovateľka žiada vydať nález, ktorým by ústavný súd vyslovil porušenie označených základných práv vyplývajúcich z ústavy rozsudkom najvyššieho súdu č. k. 1 Obdo V 93/2004-211 z 24. marca 2006 s tým, aby bol rozsudok zrušený a vec vrátená na ďalšie konanie. Napokon požaduje aj náhradu trov právneho zastúpenia v sume 69 628 Sk.

Zo sťažnosti vyplýva, že sťažovateľka požadovala od žalovanej zaplatenie čiastky 16 129 568 Sk z dôvodu zmluvnej pokuty dohodnutej v zmluve o dielo za omeškanie s platením finančných prostriedkov. Rozsudkom Krajského súdu v Nitre (ďalej len „krajský súd“) č. k. 24 Cb 231/03-145 z 10. marca 2003 bola žalovaná zaviazaná zaplatiť sťažovateľke zmluvnú pokutu vo výške 10 467 069 Sk, pričom vo zvyšnej časti bola žaloba sťažovateľky zamietnutá. Na základe odvolania žalovanej rozsudkom najvyššieho súdu (ako súdu odvolacieho) č. k. 7 Obo 216/03-182 z 29. apríla 2004 bol vyhovujúci výrok rozsudku krajského súdu zmenený tak, že žalovaná bola zaviazaná zaplatiť sťažovateľke zmluvnú pokutu vo výške 581 369 Sk, pričom vo zvyšku bola žaloba sťažovateľky zamietnutá. Napokon rozsudkom najvyššieho súdu (ako súdu dovolacieho) č. k. 1 Obdo V 93/2004-211 z 24. marca 2006 bolo dovolanie sťažovateľky zamietnuté. Dovolací senát sa v podstate stotožnil s názorom odvolacieho senátu najvyššieho súdu, keď došiel k záveru, že dohodnutá zmluvná pokuta bola výrazne neprimeraná. Priznanie zmluvnej pokuty vo výške požadovanej sťažovateľkou by podľa názoru dovolacieho senátu viedlo k celkom neodôvodnenému majetkovému prospechu a bolo by neúmerne prísnu a bezdôvodnou sankciou, ktorá nie je nevyhnutná na naplnenie zabezpečovacej funkcie zmluvnej pokuty. Dospel tiež k záveru, že zmluvná pokuta v priznanej výške dostatočne zohľadňuje hodnotu a význam zabezpečenej povinnosti.

Podľa názoru sťažovateľky nie sú závery všeobecných súdov akceptovateľné. I keď ustanovenie § 301 Obchodného zákonníka dáva súdu možnosť znížiť zmluvnú pokutu, ktorá je neprimerane vysoká, mal by všeobecný súd pri takomto rozhodovaní prihliadať

na hodnotu a význam zabezpečovanej povinnosti. Podľa názoru sťažovateľky v danom prípade neprichádzala do úvahy aplikácia citovaného zákonného ustanovenia, a to vzhľadom na okolnosti, za ktorých došlo k vzniku zmluvného vzťahu a k dojednaniu zmluvnej pokuty. Text zmluvy o dielo vrátane ustanovení o zmluvnej pokute a jej výške navrhla sama žalovaná. Zmluvná pokuta mala postihnúť pre neplnenie povinností obe zmluvné strany. Nikto nespochybnil, že zmluva o dielo bola uzavretá platne. Zmluvná pokuta má plniť tak účel výchovný, ako aj represívny. Samotný štatutárny zástupca žalovanej v konaní uviedol, že zmyslom dojednanej zmluvnej pokuty bolo vyvíjať tlak na obe zmluvné strany za účelom riadneho a včasného plnenia zmluvných povinností. Je preto neprirodzené, že ten, kto zmluvnú pokutu navrhol a kto zároveň svoju zmluvnú povinnosť porušil, domáha sa následne neprimeranosti zmluvnej pokuty. Súd sa pri hodnotení primeranosti zmluvnej pokuty obmedzil iba na samotnú hodnotu vytvoreného diela a na prípadnú škodu, ktorá by mala vzniknúť z nedodržania zmluvy. Opomenuli teda výchovný účel zmluvnej pokuty. Postup všeobecného súdu nemotivuje účastníka zmluvného vzťahu čítať zmluvu a zákon. Dovolací rozsudok najvyššieho súdu bol sťažovateľke doručený 20. júna 2006.

Z dovolacieho rozsudku najvyššieho súdu č. k. 1 Obdo V 93/2004-211 z 24. marca 2006 vyplýva, že ním bolo zamietnuté dovolanie sťažovateľky proti odvolaciemu rozsudku najvyššieho súdu č. k. 7 Obo 216/03-182 z 29. apríla 2004. Podľa názoru dovolacieho senátu najvyššieho súdu ustanovenie § 301 Obchodného zákonníka dáva súdu oprávnenie neprimerane vysokú zmluvnú pokutu znížiť. Treba prisvedčiť sťažovateľke, že použitie moderačného práva je zásahom do zmluvnej voľnosti účastníkov obchodného záväzkového vzťahu. Zmluvná voľnosť je jedným zo základných princípov, ktorým je ovládané obchodné právo a je pre toto právne odvetvie typické. Zákonná úprava však možnosť takéhoto zásahu predpokladá a upravuje. Treba tiež prisvedčiť sťažovateľke, že zásah súdu do zmluvných vzťahov aplikáciou § 301 Obchodného zákonníka by mal byť výnimočným postupom len v skutočne odôvodnených prípadoch, ak sa pokuta (jej výška) javí ako neprimerane vysoká. Použitie tohto oprávnenia má byť výnimočné už aj preto, že v obchodných záväzkových vzťahoch sa predpokladá určitá miera profesionálnej zdatnosti podnikateľa, ktorá by sa mala prejavovať už pri vstupe do záväzkového vzťahu a pri uzatváraní

zmlúv. Nemožno súhlasiť s názorom sťažovateľky, že použitie moderačného práva je namieste, len ak bola dohoda o zmluvnej pokute dosiahnutá pod nátlakom, nebola urobená vážne a v iných obdobných prípadoch. Moderácia podľa § 301 Obchodného zákonníka prichádza do úvahy, len ak dohoda o nej je platná. Pri posúdení primeranosti zmluvnej pokuty musí súd vychádzať z okolností konkrétneho prípadu, pričom § 301 stanovuje dve základné kritériá – hodnotu zabezpečenej povinnosti a význam zabezpečenej povinnosti. Dielo bolo zhotovené a odovzdané žalovanej v pomerne krátkej lehote, avšak žalovaná za dielo v stanovenej lehote nezaplatila. Žalovaná nepopiera, že dohodu o zmluvnej pokute sama navrhla. Podľa zmluvy o dielo bola zmluvná pokuta 75 000 Sk za každý deň omeškania a bola dojednaná pre obe zmluvné strany, čo znamená, že stíhala tak sťažovateľku ako zhotoviteľku diela pre prípad omeškania so zhotovením a odovzdaním diela, ako aj žalovanú pre prípad omeškania so zaplatením ceny. Z tohto pohľadu je dohoda vyvážená a nemožno ju považovať za jednostranne zvýhodňujúcu jednu zmluvnú stranu. Napriek uvedeným skutočnostiam, ktoré v zásade svedčia v prospech sťažovateľky, dospel aj dovolací senát k záveru, že sťažovateľkou uplatňovaná zmluvná pokuta je neprímerane vysoká. Pokuta 75 000 Sk za každý deň omeškania, vychádzajúc z ceny diela, zodpovedá takmer 13%. Po prevedení na ročnú úrokovú sadzbu by to predstavovalo približne 47%, teda štyridsaťsedemnásobok ceny diela. Krajským súdom priznaná zmluvná pokuta predstavuje takmer osemnásťnásobok ceny diela. Zmluvná pokuta tak vo výške požadovanej sťažovateľkou, ako aj vo výške priznanej krajským súdom je výrazne neprímeraná. Zmluvná pokuta v určitom zmysle, okrem zabezpečovacej funkcie, plní aj funkciu paušalizovanej náhrady škody. Veriteľovi uľahčuje pozíciu v prípadnom spore, pretože nemusí preukazovať výšku škody a právo na zmluvnú pokutu má, aj keď mu žiadna škoda nevznikla. I keď právo na zmluvnú pokutu vzniká bez ohľadu na to, či porušením zmluvnej povinnosti vznikla oprávnenému škoda, predsa je medzi zmluvnou pokutou a škodou vzniklou porušením zabezpečenej zmluvnej povinnosti, resp. povinnosťou ju nahradiť, súvislosť. Priznanie zmluvnej pokuty mnohonásobne prevyšujúcej právo, ktoré zabezpečuje, by viedlo k celkom neodôvodnenému majetkovému prospechu a vo vzťahu k povinnému by bola neúmerne prísnu a bezdôvodnou sankciou, ktorá nie je nevyhnutná pre naplnenie zabezpečovacej funkcie zmluvnej pokuty. Odvolacím senátom priznaná zmluvná pokuta dostatočne zohľadňuje hodnotu i význam zabezpečenej povinnosti. Preto

treba súhlasiť aj s jeho názorom, podľa ktorého krajským súdom priznaná zmluvná pokuta je neprimerane vysoká.

II.

Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Ústavný súd podľa § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) sťažnosť sťažovateľa prerokoval na neverejnom zasadnutí a preskúmal ju zo všetkých hľadísk uvedených v § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde.

Pri predbežnom prerokovaní každého návrhu ústavný súd skúma, či dôvody uvedené v § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde nebránia jeho prijatiu na ďalšie konanie. Podľa tohto ustanovenia návrhy vo veciach, na ktorých prerokovanie nemá ústavný súd právomoc, návrhy, ktoré nemajú zákonom predpísané náležitosti, neprípustné návrhy alebo návrhy podané niekým zjavne neoprávneným, ako aj návrhy podané oneskorene môže ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania. Ústavný súd môže odmietnuť aj návrh, ktorý je zjavne neopodstatnený.

O zjavnej neopodstatnenosti návrhu možno hovoriť vtedy, keď namietaným postupom orgánu štátu nemohlo vôbec dôjsť k porušeniu toho základného práva alebo slobody, ktoré označil sťažovateľ, a to buď pre nedostatok vzájomnej príčinnej súvislosti medzi označeným postupom orgánu štátu a základným právom alebo slobodou, porušenie ktorých sa namietalo, prípadne z iných dôvodov. Za zjavne neopodstatnený návrh je preto možné považovať ten, pri predbežnom prerokovaní ktorého ústavný súd nezistil žiadnu

možnosť porušenia označeného základného práva alebo slobody, reálnosť ktorej by mohol posúdiť po jeho prijatí na ďalšie konanie (I. ÚS 66/98, I. ÚS 27/04, I. ÚS 25/05, I. ÚS 74/05, I. ÚS 158/05, I. ÚS 213/05).

Ústavný súd vo svojej judikatúre konštatne zdôrazňuje, že pri uplatňovaní svojej právomoci nezávislého súdneho orgánu ochrany ústavnosti (čl. 124 ústavy) nemôže zastupovať všeobecné súdy, ktorým predovšetkým prislúcha interpretácia a aplikácia zákonov, a že jeho úloha sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie s ústavou alebo kvalifikovanou medzinárodnou zmluvou o ľudských právach a základných slobodách najmä v tom smere, či závery všeobecných súdov sú dostatočne odôvodnené, resp. či nie sú arbitrárne s priamym dopadom na niektoré zo základných ľudských práv (napr. I. ÚS 19/02, I. ÚS 27/04, I. ÚS 74/05).

S odvolaním sa na vyššie uvedenú judikatúru ústavného súdu sťažnosť treba považovať za zjavne neopodstatnenú.

Podľa názoru ústavného súdu závery dovolacieho senátu najvyššieho súdu sú dostatočne zdôvodnené a nevybočujú z rámca uváženia vyplývajúceho z § 301 Obchodného zákonníka. Preto nemožno rozsudok dovolacieho senátu najvyššieho súdu považovať ani za arbitrárny, ani za svojvoľný a zjavne neodôvodnený. Práve naopak úvahy a závery dovolacieho senátu považuje ústavný súd za legitímne a presvedčivé. Nebol preto žiaden dôvod do týchto záverov zasahovať z hľadiska sťažovateľkou označených základných ústavných práv.

Z uvedených dôvodov rozhodol ústavný súd tak, ako to je uvedené vo výrokovej časti tohto uznesenia.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 7. septembra 2006